

Farklılıkların Buluştuğu Bir Mekân Olarak Kuzguncuk'u Öğrencilerle Duyumsamak: Bir Sözlü ve Yerel Tarih Çalışması Örneği*

Yücel KABAPINAR¹ , Özge DEMETER ŞAFAK²

Makale Bilgisi

DOI:

10.29329/jirte.2021.372.2

Makale Geçmişi:

Alındı: 31/07/2021

Düzeltilme: 13/09/2021

Kabul: 20/09/2021

Tür: Araştırma

Anahtar Sözcükler

Yerel Tarih

Sözlü Tarih

Sosyal Bilgiler Öğretimi

Tarih Yazımı

Özet

2005 yılı sonrası gerçekleşen değişim, Sosyal Bilgiler öğretiminde yeni öğretim yöntemlerinin de gündeme gelmesini sağlamıştır. Sosyal Bilgiler öğretimindeki bu yeni yöntemlerden ikisi ise yerel ve sözlü tarih olmuştur. Bu çerçevede araştırmanın amacı, Kuzguncuk semti özelinde öğrencilerin gerçekleştirdiği yerel ve sözlü tarih çalışmalarını tanıtmak ve hazırlanan ödevlerin niteliğini ortaya koymaktır. Araştırma nitel bir araştırma olup desen olarak eylem araştırmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'un Anadolu yakasındaki bir özel okulun 7. sınıfında öğrenim görmekte olan 39 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma başlamadan önce öğrencilere "yerel ve sözlü tarihin" yöntemini anlatan bir kitapçık/rehber hazırlanıp dağıtılmış, ilgili kitap ve belgeleri sunulmuştur. Yine öğrenciler gezi öncesinde Kuzguncuk semti ile ilgili yaptıkları incelemeler temelinde yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlamışlardır. Öğrenciler alan gezisi sırasında gördüklerini önceden hazırlanan "alan gezisi gözlem formuna not etmişler ve fotoğraflar da çekmişlerdir. Gezi sırasında semt sakinleriyle sözlü tarih mülakatları yapmışlar ve bunları kaydetmişlerdir. Gezi sonrasında ise, Kuzguncukla ilgili görüşme verilerini de içeren birer değerlendirme yazısı yazmışlar ve hayallerinde oluşan izlenimleri karikatürize de etmişlerdir. Öğrencilerin ortaya çıkardığı ürünler betimsel ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Sonuç olarak, Kuzguncuk sözlü ve yerel tarih çalışması, belirli sınırlılıklarla birlikte, öğrencilerin birden fazla kaynağı kullanarak ve küçük birer tarihçi rolüne girerek tarih yazabildiklerini göstermiştir.

Feeling Kuzguncuk with Students as a Meeting Point of Differences: An Example of Local and Oral History

Article Info

DOI:

10.29329/jirte.2021.372.2

Article History:

Received: 31/07/2021

Revised: 13/09/2021

Accepted: 20/09/2021

Type: Research

Keywords

Local History

Oral History

Social Studies Teaching

Historiography

Abstract

Following the reformation in Turkish educational system launched in 2005, the new teaching methods in Social Studies were introduced. Local and oral history has been two of them need to be used in social studies. The present study aimed to find out feasibility of the local and oral history as a way of learning social studies at school level. In the study students were encouraged to conduct local and oral history about Kuzguncuk district located in Asian part of Istanbul. Action research design as one of the qualitative research methods was adopted in the study. Participants of the study were 7th grade students (n= 39) attending a private secondary school. A handbook about "the methodology of local and oral history" was designed so as to introduce students the two methods. The handbook was distributed to students. They were asked to prepare "field trip observation form" and interview questions for oral history prior to field trip to Kuzguncuk district. Students recorded their observations on the trip observation form and take photographs during their trip. Additionally, they carried out oral history interviews with local people of Kuzguncuk and recorded orally with their permission. Students prepared an evaluation report where they put forward their observations, oral history products, interview excerpts and drawings of their personal images of the field trip. Students' evaluation reports formed the data of the study where content analysis method was benefitted in analyzing them. The results of content analysis indicated that students could achieve local and oral history methods, produced valuable information, started to be "little historians" since they used and combined various primary and secondary sources.

Atf: Kabapınar, Y. ve Şafak, Ö. D. (2021). Farklılıkların buluştuğu bir mekân olarak Kuzguncuk'u öğrencilerle duyumsamak: Bir sözlü ve yerel tarih çalışması örneği. *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 115-131. <https://doi.org/10.29329/jirte.2021.372.2>

*Araştırma, 2020 yılından önce tamamlandığı için etik kurul onayı talep edilmemiştir.

¹ Sorumlu yazar, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, ykabapinar@marmara.edu.tr.

² Öğretmen, St Edward's School, İngiltere, ozgedemeter@gmail.com.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

When you open the cover of history textbooks, you will almost hear the clanking of swords, horses' neighing and the sounds of cannonballs. Political history and especially the history of war are among the main subjects of the history course. In this sense, textbooks seem to tell the history of sultans, kings, viziers and commanders. Beyond these macro-narratives, oral and local history deals with the story of ordinary people and their daily activities. Over the past decade, teaching methods in the field such as local history, oral history, historical empathy, evidence-based history teaching has also come to the forefront in the teaching of Social Studies and History courses. Local history studies within the framework of social studies/history courses have emerged as a new concept after the new teaching program launched in 2005. Beyond national history, local history involves examining the history of a city or a city and all the cultural characteristics that might come to mind. The approach to local history teaching that can be used at school level in this framework is the whole of the activities of the historical work/personality included in the student's living space, the research of the past using works from first and second hand and the presentation to classmates, student parents or lived people. Because of its newness, local history and oral history teaching cannot be used effectively at secondary or high school level and there is a need for increased qualified samples. To date it appears that local history has not been widely used in school settings. The question whether the local history studies are of importance and necessity in learning and teaching social studies/history needs to be illuminated. In this context, the aim of the research is to introduce the local and oral history studies carried out by the students in the Kuzguncuk district and to reveal the quality of the homework. The purpose of the research in this framework is to make local and oral history studies on the basis of Kuzguncuk considering the criteria determined. Kuzguncuk, located in the Üsküdar district of Istanbul, has had a very different architectural and cultural position in the past and today.

Method

The basic motive of the present study is to answer whether local history has a place in the social studies and history curricula. This question motivated the present study. The study was designed in the line of constructivist orientation where qualitative research design was adopted and it was shaped according to the action research design. The research was carried out with 7th grade students of a private school on the Anatolian side of Istanbul. 39 students, 16 girls and 23 boys, participated in the research. Participants were selected on the basis of purposeful sampling. The data collection tools of the research consist of homework/report related to Kuzguncuk local and oral history study. The research guideline titled "Kuzguncuk Local and Oral History Study" was developed within the framework of the acquisition of "Explaining evidence of change and continuity through city analysis" of the "Journey to Turkish History Unit" of the 7th grade Social Studies course. In the beginning, the students first read books and watched a documentary about Kuzguncuk and its history. After the briefing process, the students noted down the questions they wondered about Kuzguncuk. These questions formed the basis for the oral history activity to be held during the Kuzguncuk visit. In groups of 6-7 students, the students interviewed the people of Kuzguncuk, who had an appointment beforehand. In this sense, the students both visited Kuzguncuk as a local history area and also experienced oral history on the subject. At the end of the process, the students prepared their reports using the data they obtained from both the books and documentaries and the visit and interview. During the whole Kuzguncuk activity, the students;

- preparing questions for the oral history study they will do with Kuzguncuk,
- conducting oral history interviews with Kuzguncuk people who have an appointment,
- writing an evaluation homework after the trip,
- drawing a picture Kuzguncuk in their minds with a cartoon and/or image.

Results, Discussion, and Conclusion

In the process of writing assignments, the sources given below were used by the students in completing the homework. Dimensions such as; "making internet research", "making personal comments", "using oral history interview sections", "using books", "benefiting from conversation in the classroom". Students especially emphasized the value of respect for differences in Kuzguncuk. It is underlined that places of worship belonging

to different religions and the coexistence of different cultures throughout the historical process. Respect for differences is the most expressed dimension in all activities such as asking questions, writing reports or drawing pictures. The aforementioned oral and local history project included dimensions that contributed to the development of many skills of the students. Among them; conducting research, observing historical sites, interviewing related persons, combining different data, seeing change and continuity. Most of the students have developed the point of view that local history and oral history are also parts of the science of history. History courses do not necessarily present political history and its actors. The whole process has also shown that students can also be young historians who write history. In this sense, the history course does not have to be a passive course for students. In this sense, the history lesson is not equivalent to memorization, which is mentioned as if it were destiny.

GİRİŞ

Mercidâbık Savaşı, Çandarlı Halil Paşa, Sultan III. Selim, Fransız İhtilali, Tanzimat Fermanı, Kırım Savaşı, Abdülhamit, İttihat ve Terakki, Birinci Dünya Savaşı, Mondros Ateşkes Antlaşması, Erzurum Kongresi, İsmet İnönü, İstiklal Mahkemeleri, Menemen Olayı, 1938, 1939-1945, 1960, 1974... Böyle akıp gider klasik Tarih dersinin siyasi tarih temelinde akan kronolojik "büyük konuları". Tarih ders kitabının kapağı açıldığında, kılıç şakırtıları, at kişnemeleri, "vurun kellesini" nidaları, top, tank, uçak sesleri duyulur. Barışın ve sosyo-kültürel ilişkilerin esamesi okunmamaktadır; sıradan insan sadece 'erkek' hüviyetiyle ve büyük oranda 'asker' olarak yer bulmaktadır. Üstelik böylesi bir eğitimin sonucunu, ya padişah, kral, komutan isimlerinin, antlaşma maddelerinin ya da siyasi olay tarihlerinin, yani kısacası, olguların tarihin bütünüymüş gibi sorulduğu klasik yazılı sınav soruları izler. Ölçme noktasında diğer bir olasılık da Adana, Bolu, Ceyhan, Diyarbakır, Edirne ile simgelenen ve A, B, C, D ve E şıkları içerisinde mutlak doğrunun arandığı test soruları oluşturmaktadır. Üstelik bu konuları öğrenmenin gerekli olup olmadığı da temel özne olan öğrencilere sorulmaz. Siyasetçi, eğitim bilimci ya da öğretmen yetişkinler ve yetişkinlerin amaçları çerçevesinde "tarih budur" denilir ve öğrencilerden beklenen "yetişkinler için çok önemli bu geçmişi", "dersler de çıkararak" öğrenmeleridir. Bu tarih adı verilen makro anlatıların, bir bölüm öğrenciyi çok da ilgilendirmediği aşikârdır.

Yapılandırmacı eğitim felsefesinin Türkiye'deki öğretim programlarının yeniden düzenlenmesi ile somutlaşması, Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki konu ve konuların öğretiminde görece bir değişime sebep olmuştur. Sosyal bilgiler konu alanı kapsamında öğrenme, bilgiyi oluşturma, yorumlama ve kişisel perspektifini oluşturma süreci olarak kabul görmektedir. Öğrenciler, böylece sosyal olay ve sorunlarla ilgili araştırma, inceleme ve problem çözme süreçlerini yaşamış olacaklardır. Küçük birer tarihçi/sosyal bilimci olarak görülen öğrencilerin, konu alanı ile ilgili kaynak ve kanıtları tanımaları, incelemeleri, değerlendirme sürecinde etkin olarak kullanmaları ve sorunsala ilişkin bireysel görüş ve bakış açılarını yapılandırmaları esas alınmıştır. Bu yaklaşımlarda amaç, öğrencinin önceden belirlenmiş birtakım doğruları içselleştirmesi değil, aksine öğrencinin sosyal bilimlerin üretmiş olduğu farklı bakış açılarını görmesi, kanıt ve kaynakları tanıması, kullanması ve bireysel bakışını oluşturması ön plana çıkmaktadır. Böylece anlam, yaklaşım ve içerik olarak yapılandırmacı anlayış ile sosyal bilginin üretilmesinde temel oluşturan sosyal bilimlerin yöntemi arasında felsefi açıdan bir iz düşünüm olduğu ifade edilebilmektedir (Kabapınar, 2007).

Tüm bu süreçlerde, tarih biliminin/dersinin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması için yeni fırsatlar sunan bazı yeni öğretim yöntemleri de gündeme gelmiştir. Kanıt temelli öğrenme, sözlü tarih, yerel tarih, aile tarihi bunlardan sadece bazılarıdır. Bu anlamda sözlü tarih ve yerel tarih, profesyonel tarihçiler için birer araştırma ve tarih yazma yaklaşımları olmalarının yanında (Thompson, 1999; Somel, 2000; Iggers, 2003), tarih derslerinde öğrenciler için kullanılabilir önemli öğretim yöntemleridir (Sarı, 2006). Nitekim 2005 yılı sonrasında ortaokul Sosyal Bilgiler ve lise Tarih dersleri programlarında gerçekleşen önemli değişimler çerçevesinde gündeme gelen kavramlardan biri de yerel tarih çalışmaları ile birlikte sözlü tarih olmuştur (Avcı-Akçalı ve Aslan, 2007; Aktekin, 2010; Dere, 2018; Dere ve Dinç, 2018). Hayat Bilgisi dersi kazanımlarında basit içerikle bağlayan sözlü tarih kavramı Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde derinlik kazanarak ivme kazanmaktadır. İlk, orta ve hatta yükseköğretim düzeyinde düzenlenebilecek olan sözlü tarihe dayalı öğretim etkinlikleri süreci dört basamaktan oluşmaktadır (Kabapınar, 2017):

- Hazırlık aşaması: Birinci/ikinci el kaynakların incelenmesi. Görüşme yapılacak kişinin/kişilerin belirlenmesi. Görüşme sorularının belirlenmesi.
- Uygulama aşaması: Belirlenen soruların sorulması ve yanıtların kaydedilmesi (teyp, kamera, not alma gibi), kaydedilen verilerin çözümlenmesi.
- Rapor edilme aşaması: Verilerin düzenlenmesi, birinci ve ikinci elden kaynaklarla raporun yazılması.
- Sınıfta sunum aşaması: Hazırlanan çalışmanın öğrencilere, velilere ve tüm tarih meraklılarına bir sergi vasıtasıyla sunulması şeklindedir.

Yerel tarih de yeni öğretim programının sunduğu yeni yaklaşımlardan biridir. Öğretim ortamları betimlenirken en çok dile getirilen bakış açılarından biri de öğretimin basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ve yakından uzağa ilkeleridir. Ders programlarının tarih konularında, klasik olarak, beyliklerden

imparatorluklara, krallıklardan ulus devletlere uzanan bir yapı içerisinde, beyler, sultanlar, krallar, padişahlar, vezirler ile siyaset ve savaş tarihinin sınırlılığı çerçevesinde sunulurken zaman ve mekân olarak aslında öğrenci için 'uzak' olan ön planda tutulmaktadır. Öğrenci o büyük bütün içerisinde (siyaset, savaş ve devlet tarihi çerçevesinde) yeterince anlam oluşturamamakta, okula giderken ve gelirken önünden geçtiği tarihi çeşmenin, kasrın, caminin, kilisenin, anıtın anlamını yani 'yakınında/yanıbaşında' olanın tarihsel bağlamını anlamakta güçlük çekmektedir (Danacıoğlu, 2001; Kyvig ve Marty, 2000). Tarihi olana bakarken görememek, görürken hissedememek, tarihsel zaman içerisinde akıp gidenin, önüne gelenin anlamını çözümleyememek gibi ilginç bir durum ortaya çıkarırken, günlük yaşamında büyük anlatıların (devletlerin/iktidarların) ezberleri içerisinde boğulup gidebilmektedir. Bu çerçevede yerel tarih çalışmalarıyla öğrenciler, yakın çevrelerinde yer alan tarihi binaları, üretim yerlerini, tarihsel kişileri (bölgede doğup büyümüş yazar, sanatçı, devlet adamlarının yaşamı), ulaşım alanlarını (yollar, köprüler, garlar, limanlar) inceleyebilir (Demircioğlu, 2015). Bunlardan başka gelenekler, görenekler, maniler, türküler, oyunlar, yöresel yemekler, yerel kıyafetler, halı ve kilim motifleri yerel tarihin konuları içerisinde yer almaktadır (Kabapınar, 2014; Yeşilbursa, 2015). Yerel tarih çalışmaları sürecinde sözlü tarihin de kullanılarak yöre insanı ile incelenen konu(lar) bağlamında görüşmeler yapıldığı bilinmektedir.

Sözlü ve yerel tarihin okul düzeyinde önemli olma nedenlerinin en başında, konularının tarihsel süreçteki gündelik yaşam ile ilişkili olmasıdır. Bu anlamda geçmişteki yaşam biçimleri, çocukların ya da kadınların yaşamı, eğitim, yeme içme, gelenekler ve görenekler, eğlenme biçimleri, bayram kutlamaları, kıtlık, hastalık, doğal afetler, çalışma hayatı gibi konular sözlü tarihin konu kapsamının önde gelenlerindedir. Bu konulara göz atacak olursak, ders kitaplarının padişahın, kralın, sadrazamın tarihi ile savaş egemen yapısı içerisinde yer almayan "sıradan insanların" yaşam öykülerini konu edindiği anlaşılacaktır. Bu konuların özelliği incelendiğinde, genellikle "zaman içindeki değişim ve sürekliliğinin" görülebilmesine olanak verebilecek yapıdadır ve günümüz ve geçmişin karşılaştırılmasına da olanak sağlamaktadır (Kabapınar, 2017; Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel, 2020). Araştırmalar, sözlü tarih çalışmalarıyla öğrencilerde iş birliğinin teşvik edildiğini, dil becerilerini, kanıt inceleme duygusunu geliştirmelerine yardımcı olduğunu belirtirken, öğrencilerin sözlü ve yerel tarih projeleriyle soruşturma ve sosyal becerilerinin geliştiğinin altını çizmektedir (Dere ve Uysal, 2019; Demircioğlu, 2015; Kabapınar, 2017). Merkezinde insan olan sözlü ve yerel tarih de "değişimleri" ve bu değişimlerin insan üzerindeki "etkilerini" de incelemektedir. Yerel tarih araştırmaları, öğrencilere, tarihin karmaşık yöntemlerini deneyimleri noktasında çok değerlidir. Öğrencilere canlı bir laboratuvar ortamı sunan yerel tarih, öğrencilerin temel okuma, yazma, iletişim ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişiminde normal bir sınıf dersinden daha motive edici bir unsur olduğu ifade edilmelidir (Işık, 2008).

Özellikle 2017 yılında ortaokul düzeyinde "Şehrimiz Dersi" adlı dersin, seçmeli de olsa, ortaokul programına konulmuş olması yerel tarih ve sözlü tarih yönteminin kullanımı adına son derece önemli bir adım olmuştur. Şehir isminin kökeni ve kronolojisi, üretim ve zanaat alanları, tarihi ve kültürel mekânları, tarihi şahsiyetler, sanat, edebiyat, müzik, spor, bilim, halk oyunları, geleneksel kıyafetler, yemekler, masal, efsane, destan, ninni, yöresel dil özellikleri, yerel basın ve yayın çalışmaları, şehre özgü müzik kültürü, festivaller ve kurtuluş günleri bu dersin öğretim programlarında vurgulanan kazanım öğelerinden sadece bazılarıdır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Sözlü tarih ve yerel tarihe ilişkin Türkiye'de gerçekleştirilen araştırmalar giderek uygulama temelli bir nitelik kazanmaktadır. Başlangıçta öğretmen, öğretmen adayı ya da öğrencilerin görüşlerini ön plana çıkaran sözlü ve yerel tarih araştırmalarından (Aktın ve Tekin, 2018; Dere, 2019; Gölgesiz-Gedikler, 2021; Kabapınar ve Karakurt, 2016; Mert ve Beldağ, 2019; Sarı, 2007) eylem araştırmalarına doğru evrilen bir yönelim (Dere ve Kalender, 2019; Dere ve Uysal, 2019; Kabapınar, 2018; Kabapınar ve İncegöl, 2016; Kabapınar ve Koç, 2013; Öztaşçı vd., 2020) göze çarpmaktadır. Buna karşılık bu araştırma hem sözlü hem de yerel tarihi bünyesinde bulundurması noktasında önemlidir.

Öğrencilerin söz konusu akademik gerekçelerle yerel ve sözlü tarih becerilerinin geliştirilmesi için Üsküdar ilçesinde yer alan Kuzguncuk'u merkeze alan bir yerel ve sözlü tarih çalışmasının geliştirilmesi düşünülmüştür. Bu bağlamda bu çalışmayla, öğrencilerin yerel ve sözlü tarih yöntemiyle yukarıdaki araştırmalarda altı çizilen vurguları "Kuzguncuk Yerel Tarih" performans değerlendirme yöntemi ile geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

Öğrencilerin Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi;

1. öncesi hazırladıkları sözlü tarih sorularının niteliği nasıldır?
2. sürecinde gerçekleştirdikleri sözlü tarih görüşmelerinin niteliği nasıldır?
3. sonrası gerçekleştirdikleri yazılı ödev çalışmasının niteliği nasıldır?
4. sonrası çizdikleri karikatürlerin niteliği nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel bir araştırma olup eylem araştırması desenine göre biçimlendirilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, araştırmada özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2018 yılında İstanbul'un Anadolu yakasındaki bir özel okulun 7. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 16 kız ve 23 erkek olmak üzere 39 öğrenci katılmıştır. Araştırma, 2020 yılından önce yapıldığı için etik kurul onayı talep edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçlarını Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi;

- öncesinde hazırlanan öğrenci sözlü tarih görüşme soruları,
- sürecinde gerçekleştirilen yerel tarih görüşme verileri,
- sonrası gerçekleştirdikleri yazılı ödev çalışması ödevleri,
- sonrası çizdikleri karikatür ödevleri oluşturmaktadır.

Bu çalışmada klasik anlamda veri toplama araçları kullanılmamış olup süreç öncesi, süreç ve süreç sonrası değerlendirme ürünleri veri toplama aracı olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çerçevede öğrencilerin hazırladıkları sözlü tarih soruları ile sözlü tarih sürecinde elde edilen verilere (araştırma sorusu 1 ve 2) nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz (Yıldırım ve Şimşek, 2016) uygulanmıştır. Öte yandan öğrencilerin yazılı ödevleri ile çizdikleri karikatür ödevlerine de (araştırma sorusu 3 ve 4) içerik analizi uygulanmıştır. Bu çerçevede ödevler ve karikatürler belirli kategoriler altında sınıflandırılmış, nicel verilere dönüştürülerek tablolar halinde sunulmuştur. Yine güvenilirliği artırma adına ödev ve karikatür kesitlerinden örnekler de sunulmuştur.

İşlem Yolu

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin "İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesi"nin "Farklılıklara Saygı" değeri, "Ülkemizde Nüfus Ünitesi"nin "Örnek incelemeler yoluyla göç" ve "Türk Tarihine Yolculuk Ünitesi"nin "Şehir incelemesi yoluyla, değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterme" kazanımlarını pekiştirmeye yönelik olarak "Kuzguncuk Yerel ve Sözlü Tarih Çalışması" başlıklı araştırma yönergesi geliştirilmiştir. Yönergede yerel ve sözlü tarih çalışma basamakları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ardından dörtlü dereceleme ölçeği ve açık uçlu sorularla öz değerlendirme ölçütleri belirtilen "Kuzguncuk Alan Gezisi Performans Görevi Yönergesi" hazırlanmıştır. Uygulamaya tüm 7. sınıf öğrencileri katılmıştır. Ders öğretmeni, tüm süreçleri takip etmek adına, her hafta öğrencilerle yerel tarih çalışması araştırma basamakları hakkında görüşmeler yapmış, öğrencilerin hazırlık aşamalarını detaylı bir şekilde takip etmiştir. Süreç öncelikle yerel ve sözlü tarih çalışmasının gerçekleştirileceği Kuzguncuk hakkında bilgilenme basamağıyla başlamıştır. Bu çerçevede öğrencilere aşağıdaki kitaplardan bazı bölümler sunulmuştur.

- Ebcim, N. (2010). *Üç dinin ve ünlülerin buluştuğu semt: Kuzguncuk*. İstanbul: İleri.
- Ebcim, N. (2011). *Kuzguncuklular Kuzguncuk'u anlatıyor*. İstanbul: İleri.
- Bektaş, C. (2011). *Kuzguncuk*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Daha sonra "Ülkemizde Nüfus" Ünitesi'nin "Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını açıklama" kazanımı öğrencilere yaşadıkları kent İstanbul'daki göçün etkilerini değerlendirecekleri fotoğraf analizi çalışmaları yaptırılarak, göçle birlikte semtlerde yaşanan değişim sürecinin kanıtlarını bulmaları sağlanmıştır. Ardından öğrencilerin İstanbul'daki çarpık kentleşmeye ilişkin buldukları veriler Kuzguncuk semti ile karşılaştırmaları incelenmiştir. Öğrencilerin araştırmalarında en çok Kuzguncuk'ta hiç alışveriş merkezi olmaması dikkatlerini çekmiştir. Ardından, "Kuzguncuk Mahallesi" adlı kısa video öğrencilere izletilmiştir (Kuzguncuk Mahallesi, t. y.). Videonun ardından öğrencilerle Kuzguncuk'taki mimari tasarım ve nüfus yapısının geçmişten bugüne özellikleri hakkında konuşulup tartışılmıştır. Joel A. Zack'ın "Türkiye'nin Tarihi Sinagogları" adlı kitabından Kuzguncuk'a ait bölümler öğrencilere incelenmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü dönemde gündemde olan "Kuzguncuk Bostanı" ile ilgili mevcut duruma ilişkin öğrencilerle paylaşımda bulunulmuştur. Kuzguncuklular Derneği'nin 700 yıllık bir tarihi geçmişi olan Kuzguncuk Bostanı'nda tarımın devam etmesi için yürüttüğü çalışmalar incelenerek öğrencilerin semte ilişkin çok boyutlu bir bakış açısı geliştirmeleri sağlanmıştır.

Yerel ve sözlü tarih çalışması başlamadan önce "Türk Tarihine Yolculuk Ünitesi"nin, "Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterme" kazanımı, konu ile ilgili videolar ve Kuzguncuk'la ilgili yukarıda isimleri belirtilen kitaplar kullanılarak işlenmiştir. Yerel tarih araştırması için tüm süreçlerin doğru yönlendirilmesi adına gezide görüşme yapılacak kişilerden önceden randevu alınmıştır. Her 7-8 öğrenci için görüşme yapılacak bir Kuzguncuklu kişiden randevu alınmıştır. Öğrencilerin gerçekleştirdiği sözlü tarih görüşmelerinin video kayıtları gerçekleştirilmiş ve bu kayıtların daha sonra transkriptleri yapılmıştır. Uygulama bittikten sonra performans görevi yönergesinde yer alan kapalı ve açık uçlu sorular öğrencilerin tümü tarafından cevaplandırılmıştır. Böylece süreçlere hedef grubun katılımı sağlanmıştır. Kuzguncuk etkinliği sürecinde öğrencilerin;

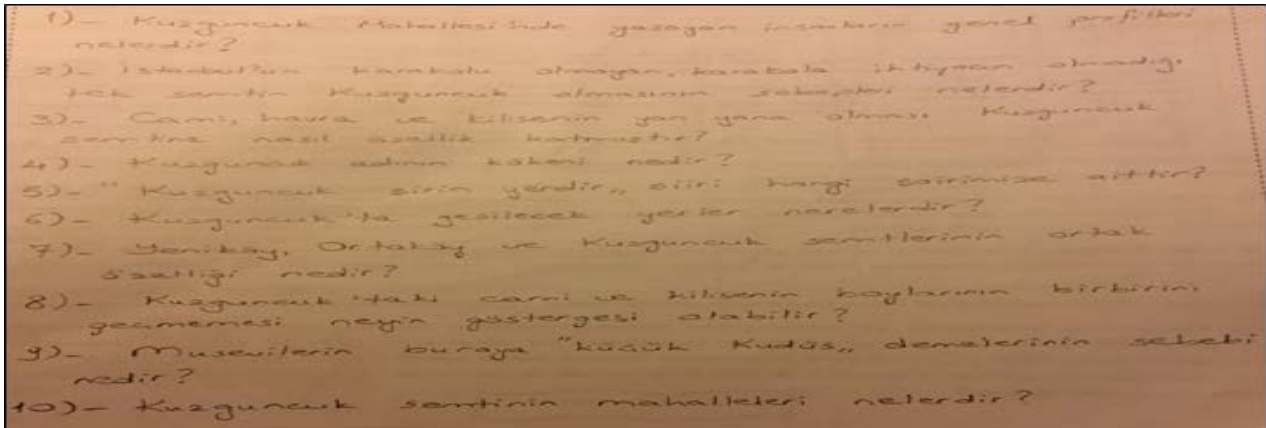
- Kuzguncuklularla yapacakları sözlü tarih çalışması için soru hazırlamaları,
- randevu alınan Kuzguncuklularla sözlü tarih görüşmeleri yapmaları,
- gezi sonrası değerlendirme yazısı yazmaları,
- bir karikatür/görsel ile zihinlerindeki Kuzguncuk'u resmetmeleri sağlanmıştır.

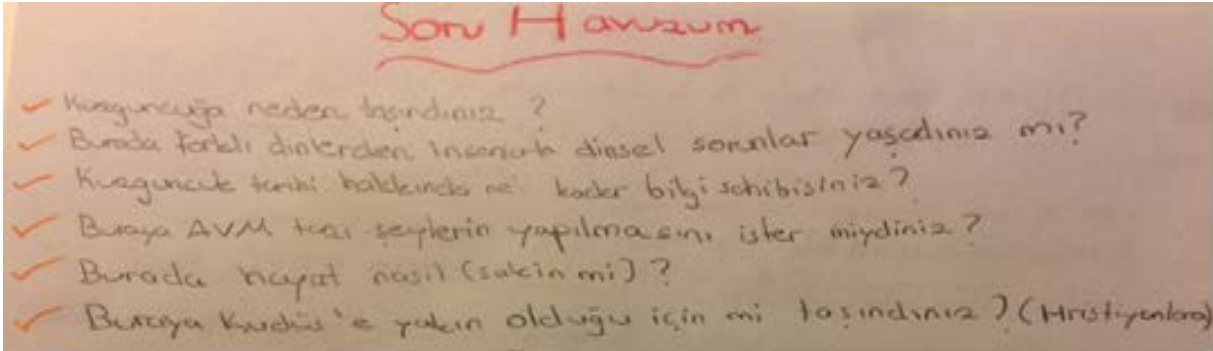
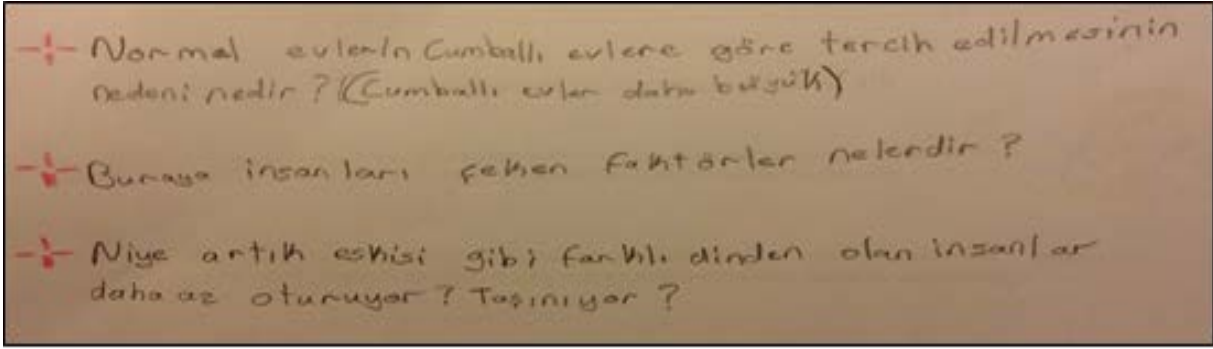
Kısacası araştırma süreci; bilgilenme, bilgilenme temelinde görüşme soruları hazırlama, görüşmeleri gerçekleştirme ile değerlendirme yazısı yazma ve karikatür çizme üzerinde şekillenmiştir.

BULGULAR

1. Öğrencilerin Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi öncesi hazırladıkları sözlü tarih sorularının niteliği nasıldır?

Öğrencilerin gezi öncesi Kuzguncukla ilgili kitaplardan ve izledikleri videolardan elde ettikleri bilgilerle/izlenimlerle gerçekleştirecekleri sözlü tarih görüşmesi için sorular hazırlamışlardır. Bu öğrenci sorularından bazılarına aşağıdaki fotoğraflarda yer verilmiştir.

Fotoğraf 1. Öğrencilerin Görüşme Sorularından Örnekler

Öğrenci soruları incelendiğinde, "farklı dinler, komşuluk ilişkileri, gündelik yaşam, semtteki değişim ve süreklilik" ile "diğer semtlerden farkları" temel soru başlıkları olarak göze çarpmaktadır. Öğrencilerin gezi öncesi sözlü tarih hazırlık soruları incelendiğinde, öğrencinin Kuzguncuk'la ilgili okuduklarının/izlediklerinin sormayı planladığı sorularda karşılık bulunduğu görülecektir. Dolayısıyla sözlü tarih sorularının hazırlanmasından önce incelenen konuya ilişkin kaynakların incelenmesi basamağı öğrenci ürünlerinde görece nitelikli bir biçimde gözlenmektedir. Kuzguncuk'ta karakolun olmaması, cami havra ve kilisenin yan yana yer alması ve boylarının birbirini geçmemesi, "Kuzguncuk şiiirinin bilinmesi, Musevilerin Kuzguncuk'a "küçük Kudüs" demelerinin bilinmesi ve Kuzguncuk'un Yeniköy ve Ortaköy ile karşılaştırılması hep önceki okuduklarının/izlediklerinin bir sonucudur. Sözlü tarih sürecinde kişilere sorulacak bu sorularla farklı bir kaynaktan yeni bilgiler de elde etmiş olacaktır. Bu arada sorularda, tarih, sosyoloji, din, edebiyat ve coğrafya gibi sosyal bilim boyutlarının varlığı da dikkat çekmektedir. Bu anlamda Kuzguncukla ilgili çok disiplinlilik temelinde soru çeşitliliği önemlidir. Öğrencilerin farklı sosyal bilim alanları ile ilgili sorular sormasının temel düşünce gelişimi açısından da katkı sağlayıcı olduğu düşünülmektedir.

2. Öğrencilerin Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi sürecinde gerçekleştirdikleri sözlü tarih görüşmelerinin niteliği nasıldır?

Öğrenciler yerel tarih alan gezisi boyunca, önceden randevu alınan farklı meslek gruplarından (elektrik tesisatçısı, din görevlisi, marangoz ustası, ressam, emekli, Kuzguncuklular Derneği üyesi) 6 kişi ile görüşme yapmıştır. Yukarıda da açıklandığı üzere, öğrenciler bu sözlü tarih görüşmelerinde önceden hazırladıkları soruları kullanmışlardır. Aşağıda bu sözlü tarih görüşme transkriptlerinden bazı kesitler paylaşılacaktır.

Ö: Öğrenci **G:** Görüşülen kişi

Görüşülen kişi 1 (GÖ1): Kuzguncuklular Derneği kurucularından **Öğrenciler: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5**

Ö1: Kuzguncuk'u diğer semtlerden ayrı kılan özellik nedir?

GÖ1: 25 yıldır burada yaşayan biri olarak diyebilirim ki; biz İstanbul'da değil köyde yaşıyoruz. Kuzguncuklular karşıya gittikleri zaman İstanbul'a gittiklerini söylerler. Burada yaşamının tam özü de bu olmalı aslında. İstanbul'un çok içinde, İstanbul'un dışını yaşıyoruz biz. İstanbul'un sakinliğini, mahallesini, köy hayatını,

sakinliğini ve çok kültürlülüğünü yaşıyorsunuz burada. Var olan kiliseleri ben çok seviyorum. Halkı ne kadar az olmuş olsa da arkadaşlarımla. O duygu beni çok mutlu ediyor.

Ö2: Burada komşuluk ilişkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

GÖ1: Klasikleşmiş bir tanım olamaz herhalde. Hayat yoğun, insanlar meşgul. Ama boş zamanlarında insanlar kıyı kahvelerinde ve bu sokaktaki kahvelerde bir araya gelip sohbet ediyorlar. Ayrıca 700 yıllık bostanımızın yeşil kalması için hep birlikte kalıp, mücadele ediyoruz Kuzguncuklular olarak.

Ö3: Kuzguncuk insanını diğer insanlardan ayıran nedir?

GÖ1: Aslında Kuzguncuk insanı da elbette ki şehirli ve kentli insan. Burada çok diziler oldu. Diziler çevriliyor. Ben de Kuzguncuklular Derneği'nin kurucularındanım. Dernek'te şöyle bir kampanya yaptık. "Kuzguncuk Set Değildir Semttir" dedik. "Artık rahatsız oluyoruz bu kadar dizi çekilmesinden." dedik. Bu çok insani bir şeydi. Çünkü yapılan şeylerin buradaki esnafa, insanlar bir rahatsızlık vermesini istemiyorduk. Elbette bu anlamıyla birçok açıdan ilgi çekici hale geldi Kuzguncuk. Elbette kent kültürünü yaşarken, bir de kıyıda kalmış bozulmamış bir köy Kuzguncuk.

Ö2: "Kuzguncuk Set Değildir Semttir" Kampanyanıza oyuncu ve yönetmenlerden destek geldi mi?

GÖ1: Yok. Ama hukuki yaptırımları vardı. Bu oldu. Çünkü şu anda burada kamera olabiliirdi, film çekilebiliirdi ve siz burada olamayabiliirdiniz. Bu alanı kullanamayabiliirdiniz. Ama şunu da söylemeliyim; burada çok duyarlı sanatçı ve yönetmen arkadaşlar da var. Buranın değerini biliyor.

Ö4: Derneğinizde başka kampanyalar da yürütüyor musunuz?

GÖ1: Öncelikle Kuzguncuk'un olduğu gibi kalması ve sit alanından çıkmaması için, Bostanımızın sit alanından çıkmaması için kampanyadan ziyade aslında bir mücadelemiz var. Yirmi beş yıl önce başlayan bir mücadele bu.

Ö5: Kuzguncuk'ta farklı dinlere mensup insanlar arasında sorun var mı?

GÖ1: Bir sorun olması mümkün değil. Olursa çok utanırız. Zaten burada üç tane kilise var. Asıl burası onların aslında. Biz buraya sonradan konuk olarak geldik. Konuk olarak da saygılı olmak zorundayız.

Öğrenciler ve Öğretmenler: Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

2. Görüşülen kişi 2 (GÖ2): Din görevlisi

Öğrenciler: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8

Ö1: Burada çok eski binalar var. Burada ayakta kalan bu binaları bu insanların bilincine mi yoksa binaların dayanıklılığına mı bağlıyorsunuz?

GÖ2: Evet çok eski binalar var. Ben doğma büyüme buralıyım ve 70 yaşındayım ve Kuzguncukluyum. Fakat bu binaların çoğu eski binalardır. İmar şeyinden dolayı almışlardır ve böyle tahtalı olduğu gibi normal şekilde yapmışlardır ve ruhsatları çok geç veriyorlar aslında. Aslına bakarsanız burada çok eskiden çok eski evler vardı. Şimdi yavaş yavaş boyanıyorlar. Belediyeden izin alıyorlar. İleride çok güzel bir bostanımız var. Orda da belediye bize normal şekilde yardımcı oluyor. Oraya güzel bir bahçe yapacağız.

Ö2: Merhaba, eski Kuzguncuk'la yeni Kuzguncuk arasındaki farklar nelerdir?

GÖ2: Fark hiçbir fark yok yalnız binalar biraz yenileşti. Bu gördüğünüz binalar da eski şekilde yapılıyor. Yani aynı imarlardan aynı şekilde yapılıyor.

Ö3: Kuzguncuk'a olan ilgi zamanla arttı mı, azaldı mı? Sizce nasıl etkiledi?

GÖ2: Çok güzel arttı. Turistlerin ilgisini çekiyor. Bir sürü kafeler yapıldı. Muhtarlığımız yapıldı. Eskiden daha barakadaydı.

Ö4: Sizce bu turistik ilgi Kuzguncuk'u bozuyor mu?

GÖ2: Yok hiçbir şey bozmuyor. Çok güzel olumlu bir etkisi var. Binalarımız da güzel, yollarımız da güzel. Belediyemiz çok güzel çalışıyor. Eskiden Mustafa Kara vardı. Şimdi yeni avukatımız geldi. Sinagogumuza giderseniz orada da size yardımcı olacaklar. (Görüşülen kişi Beth Yaakov sinagogunda çalışmaktadır.)

Öğretmen: Beth Yaakov'un içini maalesef zaman darlığımızdan dolayı gezemeyeceğiz. Ama biraz siz Beth Yaakov'dan bahseder misiniz?

GÖ2: Ben dediğim gibi doğma büyüme buralıyım ve Kuzguncuk'u çok seviyorum. Yalnız yeniler geldi, eskilerin çoğu gitti. Fakat ne anlatayım size havası çok güzel, yerleşim güzel, kafelerimiz güzel.

Öğretmen: Beth Yaakov'da Ramazan ayında Müslümanlara iftar veriyordunuz değil mi? Biraz bundan öğrencilerimize bahseder misiniz?

GÖ2: Evet, biz 22 senedir sinagogumuzda iftar yemeği veriyoruz. Bu sene 23. Senemiz olacak. Her sene verdiğimiz iftar yemeğinde Mustafa Kara'yı (Üsküdar Eski Belediye Başkanı) davet etmiştik ve başkanları davet etmiştik. Kuzguncuk cemaatinden hocamızı davet ettik. Hepimiz çok iyi günler geçirdik. Birlikte çok güzel şeyler yaptık.

Görüşülen kişi 3 (GÖ3): Ressam Öğrenciler: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6

GÖ3: Merhaba, otuz yıldır Kuzguncuk'ta yaşayan bir ressamım. Üryanizade Sokak'ta oturuyorum. Sırayla sorularınızı alabilirim.

Ö1: Buradan taşınan ya da göç eden arkadaşlarınız var mı?

GÖ3: Tabii ki var ama hangi anlamda sordun?

Ö1: Şunu sormak istedim. Diğer dinlerden hiç göç eden oldu mu?

GÖ3: Maalesef onlarla komşuluk fırsatını yakalayamadık. Çünkü otuz yıl önce biz buraya geldiğimizde onlar çoktan gitmişti. Esasında burası İstanbul'un en önemli Yahudi yerleşim merkezi. İlk Yahudi yerleşim merkezi. Önce Yahudiler geliyor, sonra onların torunları ve biraz da Ermeni yaşıyor. Fakat Türkiye'de yaşanan bütün dramatik olaylardan sonra Kuzguncuk'u terk ediyorlar ve şu an iki elin parmağı kadar Yahudi ya da Rum vardır diyebiliriz. Belki o kadar yoktur bile.

Ö2: Kuzguncuk'un tarihi yapısı yaptığınız resimlerde etkili oluyor mu?

GÖ3: Yani tabii ki bir ressamın yaşadığı yerle ilgili bütün şeyler, görsel etkiler resminde etkili oluyordur. Yani direkt olarak tarihi yapısı denemez ama çok eski bir yerleşim yeri olması, bozulmaması ve eski özelliklerini korumuş olması sanatçıları cezbediyor ve onun için çok fazla sanatçı yaşıyor Kuzguncuk'ta.

Ö3: Eski Kuzguncuk'la yeni Kuzguncuk arasında çok değişiklikler olmuş diye biliyorum. Bu değişiklikler nelerdir?

GÖ3: Herhalde en önemli değişiklik oturan halkının değişmesi. Yani buranın asıl sahiplerinin, yani tüm bu binaları yapanlar, o dokuyu oluşturan kişiler yani Yahudiler, Rumlar ve Ermeniler maalesef gitmek zorunda kaldığı için, dolayısıyla buraya ait olmayan Karadeniz'den, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden insanlar göç etmiş ve ister istemez kendi alışkanlıklarını getirmişler.

Ö4: Kuzguncuk Bostanı'nın Kuzguncuk için önemi nedir?

GÖ3: Kuzguncuk'un çok önemli bir birleşim alanı depremden korunmak için. Bostanı korumak için uzun senelerdir ciddi bir dayanışma ortamı var Kuzguncuk'ta yaşayanlar arasında. En ufak bir girişim olduğunda bir telefon trafiğiyle tüm Kuzguncuklular orda toplanıyorlar. Bostanı bu şekilde vermemeyi başardık.

Ö5: 300 yıllık nar ağaçlarının kesildiğini okumuştum araştırmalarımda.

GÖ3: Bir kere 300 yıllık nar ağacı diye bir şey yok. Hiçbir nar ağacı 300 yıl yaşamıyor. Her şeyde olduğu gibi burada da bir spekülasyon söz konusu. Nar ağaçları en çok 80-90 yıl yaşıyormuş. Ama o spekülasyon nedeniyle sanıyorum insanlar toplandı ve yanlış budama yapıldığı için durdular.

Öğrenciler ve Öğretmenler: Bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Öğrenciler gezi öncesinde, kitap ve video gibi kaynaklardan Kuzguncuk'la ilgili veri toplamışlardı. Sözlü tarih görüşmeleriyle, Kuzguncuk'ta uzun süreden beri oturan kişilerden de veri elde etmişler ve böylelikle farklı bir veri toplama kaynağı olarak sözlü tarih görüşmelerini de deneyimlemişlerdir. Öğrencilerin yapmış olduğu görüşmelerde dikkati çeken önemli vurgular, semtin diğer semtlerden ayırt edici yönleri, farklı kültür ve dinlere ev sahipliği yapması, semtin değişen ve değişmeyen özellikleri, mimari dokusu, semt halkının ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin konuşmaların akışına göre önceden hazırladıkları soruların dışında da görüşmecilere sorular sordukları görülmektedir. Tüm bu sorularda, öğrencilerin Kuzguncuk ile ilgili yapmış olduğu ön okumalar ve hazırlıkların etkisi görülmektedir. Görüşme sürecinin öğrenciler için oldukça ilginç bir deneyim yaşattığı da ortadadır.

3. Öğrencilerin, Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi sonrası gerçekleştirdikleri yazılı ödev çalışmasının niteliği nasıldır?

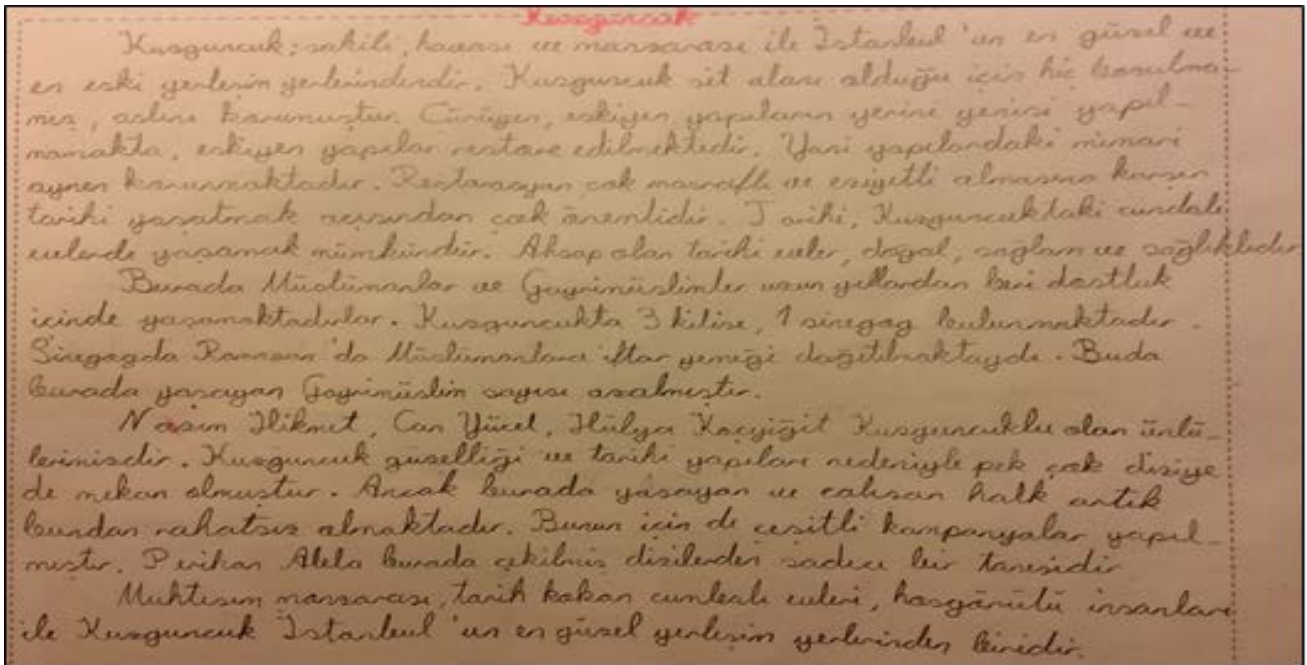
Öğrenciler Kuzguncuk gezisi sürecinden sonra Kuzguncuk'u merkeze alan bir yazı hazırlamışlardır. Bu değerlendirme yazılarındaki temel vurgular incelenmiş ve hangi boyutları öne çıkardıkları analiz edilmiştir.

Aşağıda değerlendirme çalışmasının temel vurgularına ilişkin analiz sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Değerlendirme Yazılarındaki Öğrencilerin Temel Vurgularının Analiz Sonuçları (n= 39)

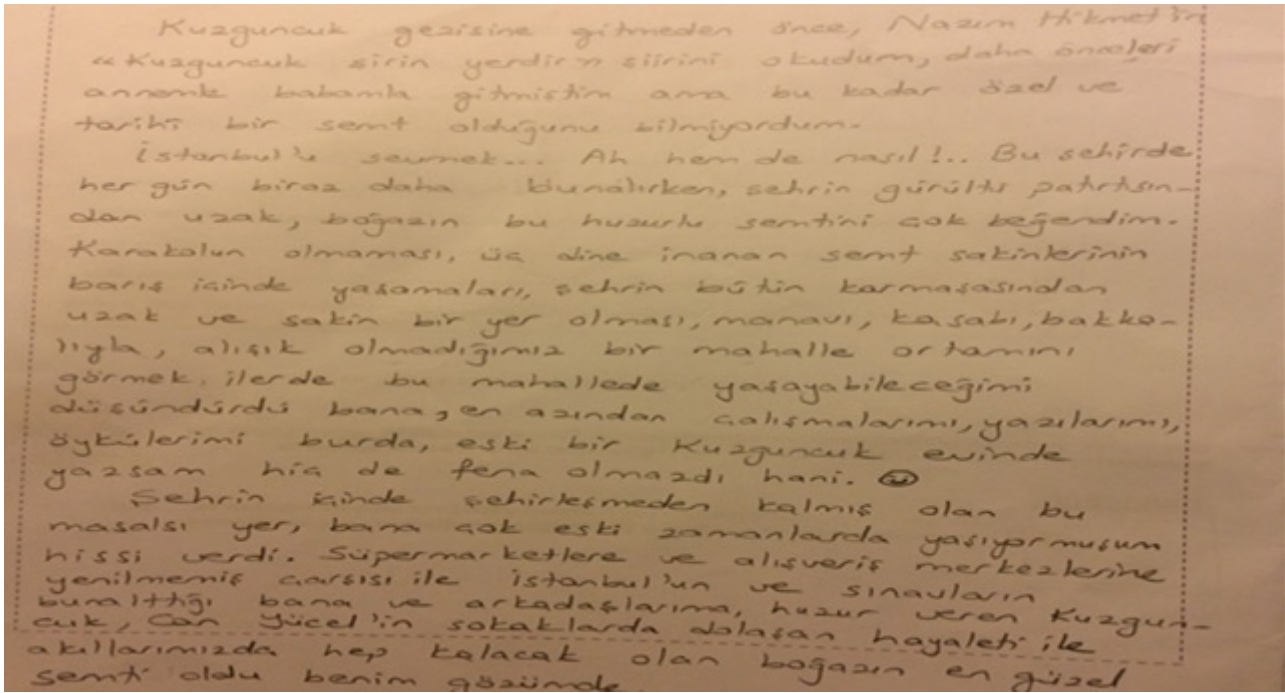
Değerlendirme Yazılarındaki Temel Vurgular	f
Farklılıklara saygı	32
İstanbul'daki göçün Kuzguncuk'a etkisi	25
Kuzguncuk özelinde kültür, sanat, estetik anlayışındaki değişim ve süreklilik	23
Kuzguncuk'taki mimari dokuyu diğer semtlerle karşılaştırma	20
Kuzguncuk sakinlerinin semt ile bağına ilişkin değerlendirme	17
Toplam	117

Öğrencilerin gezi sonrası yazdığı değerlendirme yazıları incelendiğinde öğrencilerin birden fazla boyutu yazılarında gündeme getirdikleri görülmektedir. Nitekim öğrencilerin büyük çoğunluğunun farklılıklara saygı değerine vurgu yaptığı, göç olgusunu Kuzguncuk özelinde analiz edebildikleri, semtteki değişen ve değişmeyen dokuları fark edebildikleri, Kuzguncuk'un diğer semtlerden farklılığını fark edebildikleri, semt sakinlerinin semt ile ilişkisine ilişkin farkındalıklarını değerlendirme yazılarına yansıtabildikleri dikkati çekmektedir. Öğrencilerinden yazmış oldukları değerlendirme yazılarına ilişkin bazı örneklere aşağıda yer verilmiştir. Ö10'un yazısı bu örneklerden ilkidir.

Fotoğraf 2. Öğrencilerin Değerlendirme Yazılarından Örnekler (Ö10 ve Ö14)

Ö10'un farklı kaynaklardan elde ettiği verileri ve gezideki gözlemlerini yazısında kullandığı anlaşılmaktadır. Kuzguncuk'un tarihi bir sit alanı olmasının vurgusunun yanı sıra evlerin tarihsel dokularını koruduğuna dikkat çekmekte ve farklı dinlerdeki insanların birlikte barış ve huzur içinde yaşamalarına değinmektedir. Farklı ibadet yerlerinin varlığı ve iç çeliği, gayrimüslim sayısının azalması, Kuzguncuklu ünlülerin kimler olduğu Ö10'un vurgu noktaları arasındadır. Yine yazının içinde ifade edilen dizi çekimlerinden duyulan rahatsızlık öğrencinin görüşme sürecinde edindiği bir bilgiye işaret etmektedir. Küçük tarihçi olarak Ö10, farklı kaynaklardan gelen verileri kullanarak kişisel ürününü ortaya koymuştur. Aşağıda ise Ö14'ün ödevinden bir kesite yer verilmiştir.

Fotoğraf 3. Öğrenci Ödevinden Kesit

Ö14 ödevinde edebi unsurların çok ön plana çıktığı görülmektedir. "Şehrin gürültü patırtısından uzakta olan Boğaz'ın huzurlu semti" olarak betimlediği Kuzguncuk için ön plana çıkardığı boyutlar "karakolun olmaması, semtteki huzur içindeki yaşam, manavi, kasabı, bakkalıyla mahalle kültürünün görülmesi" olmuştur. Bir edebiyatçı olmayı hayal eden Ö14, "çalışmalarını, yazılarını, öykülerini Kuzguncuk'taki eski bir evde yazmayı" planlamaktadır. Bu anlamda Kuzguncuk'un edebiyatçılara ve sanatçılara ilham veren bir yer olduğu bu şekilde ifade edilmiştir. Sonraki paragrafta ise öğrenci, Kuzguncukla ilgili edebi anlatımına devam etmiştir. Şöyle ki;

Şehrin içinde şehirleşmeden kalmış olan bu masalsi yer, bana çok eski zamanlarda yaşıyormuşum hissi verdi. Süpermarketlere ve alışveriş merkezlerine yenilmemiş çarşısı ile İstanbul'un ve sınavların bunalıtığı bana ve arkadaşlarıma, huzur veren Kuzguncuk, Can Yücel'in sokaklarda doluşan hayaleti ile akıllarımızda hep kalacak olan Boğaz'ın en güzel semti oldu benim gözümde.

Sosyal bilgiler dersindeki yerel ve sözlü tarih ödevi için yazılan bu yazı adeta bir edebiyat denemesi haline dönüşmüş gibi görünmektedir. Kuzguncuk'un Ö14'te kışkırttığı duygular kendisinin kalemi tarafından çok nitelikli olarak ifade edilmiştir. Öğrencilerin hazırladıkları bu yazılı ödevlerde kullandıkları verilerin kaynaklarına ilişkin analizin sonuçları da aşağıda sunulmuştur

Tablo 2. Gezi Sonrası Öğrencilerin Hazırladıkları Değerlendirme Yazısında Kullandıkları Kaynaklara İlişkin Analiz Sonuçları (n= 39)

Değerlendirme Yazısındaki Kaynaklar	f
İnternet araştırması	31
Kişisel yorum yapma	28
Sözlü tarih görüşme kesitlerini kullanma	27
Kitaplardan yararlanma	17
Sınıf içi paylaşımları kullanma	15
Toplam	118

Öğrencilerin gezi sonrası yazdığı değerlendirme yazıları incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun internette, sözlü tarih görüşmelerinden, incelenen kitaplardan, sınıf içi akran paylaşımlarından etkilendiği düşünülmekle birlikte birçok öğrencinin Kuzguncuk ile ilgili kişisel yorum geliştirebildikleri de dikkati çekmektedir. Bu veriler incelendiğinde, öğrencilerin incelenen yerel tarih konusu olan Kuzguncukla ilgili farklı

kaynaklardaki verileri edindikleri, ödevlerinde işleyerek görece bütüncül bir ödev oluşturma sürecinde kullanabildikleri görülmektedir.

4. Öğrencilerin Kuzguncuk yerel tarih alan gezisi sonrası çizdikleri karikatürlerin niteliği nasıldır?

Değerlendirme ödevlerinden başka, öğrencilerden, Kuzguncuk'a gerçekleştirilen yerel tarih gezisi ile sözlü tarih çalışmalarının onlarda oluşturdukları algı temelinde karikatür çizimleri de istenmiştir. Bu çerçevede çizilen karikatürlerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Fotoğraf 4. Ö16'nın Karikatürü

Fotoğraf 5. Ö19'un Karikatürü

Yukarıdaki ilk karikatürde dinler arasındaki anlayış ve birliktelik resmedilmiştir. Bu çerçevede üç kadın birbiriyle konuşmakta ve şunlar denilmektedir; "Bugün bizim Kandilimiz", "Kutlarımız bizim de Paskalyamız", "Ne güzel bizim de Roş Aşanamız". Görüldüğü üzere Müslüman, Hristiyan dini kutlama ve bayramları ile "Yahudi takvimine göre yılbaşı olarak kabul edilen ve Museviler tarafından kutlanan dini bayram" karikatürde birlikteliğin ve dayanışmanın simgesi olarak kullanılmıştır. Yukarıda sağdaki karikatürde de dini birliktelik ile Kuzguncuk'un cumbalı evleri resmedilmiştir. Karikatürde cami görülmekle birlikte yönlendirme levhasında ise "sinagog" yazmaktadır. Aşağıda da benzer temaları ön plana çıkaran karikatürlere yer verilmiştir.

Fotoğraf 6. Ö21'in karikatürü

Fotoğraf 7. Ö23'ün karikatürü

Fotoğraf 8: Ö29'un karikatürü

Fotoğraf 9: Ö32'nin karikatürü

Fotoğraf 10. Ö37'nin karikatürü

Yukarıdaki karikatürlerde de üç dinin birlikteliği, cumbalı evler ve şehrin yüksek binaları ve siteleri içerisinde Kuzguncuk'un özel ve ayrıcalıklı konumu resmedilmiştir. Resmi güzel ya da çirkin önemli olmadan öğrencilerden görsel algılarını çizmeleri istenmiş ve öğrencilerin görece büyük bölümü nitelikli ürünler vermiştir. İncelenen karikatürlerde vurgulanan temel temalar da incelenmiş, analiz edilmiş ve sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin karikatürlerindeki temel vurgu noktalarının analiz sonuçları (n=39)

Karikatürlerin İçerik Çözümlemesi	f
Farklılıklara saygı değeri vurgusu	35
Kuzguncuk'taki kültür, sanat anlayışındaki değişim ve sürekliliği açıklama	31
İstanbul'daki göç olgusunun Kuzguncuk'a etkisi	21
Kuzguncuk semtindeki mimari dokuyu diğer semtlerle karşılaştırma	20
Toplam	107

Öğrencilerin gezi sonrası çizdiği karikatürler incelendiğinde, öğrencilerin büyük çoğunluğunun farklılıklara saygı değerine vurgu yaptığı, Kuzguncuk'un değişim ve sürekliliğine ilişkin kültür, sanat ve estetik anlayış bağlamında çizimler yapabildikleri, göç olgusunun Kuzguncuk özelinde etkilerini fark edebildikleri, Kuzguncuk'taki mimari dokunun diğer semtlerle benzerlik ve farklılığına ilişkin farkındalıklarını yansıtabildikleri dikkati çekmektedir. Yine yukarıdaki öğrenci çizimlerinden oluşan örneklerin sergilendiği karikatürler incelendiğinde, öğrencilerin çoğunun kilise, cami, sinagog sembol ve çizimleriyle semte ilişkin farkındalık geliştirdiği gözlenmektedir. Bu durumun sosyal bilgiler öğretim programında yer alan "farklılıklara saygı" değeri, göç olgusu, kentlerdeki değişim ve sürekliliğe ilişkin öğrencilerde farkındalık oluşumunu sağladığı düşünülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Eğitim ile ilgili yabancı filmlerde izleriz; öğretmen proje ödevleri verir. Genellikle bu proje ödevleri öğrenci/çocuk için bir 'kendine karşı meydan okuma' çabası olarak görülür; başarıma duygusunu yaşatma ile helmeleşmiş olarak. Yazılı, görsel ya da sözlü kaynakları/kanıtları belirlemek ve bunlara ulaşarak veriler elde etmek, elde ettiği kaynakların gerekli ve ilgili bölümlerini belirlemek, olası boşlukları görerek 'yeni' kaynaklara 'yeniden' ulaşmak, çelişen ya da net olmayan bilgilerin peşine düşmek, elde ettiği tüm verileri bütünün parçası haline getirmek üzere derlemek ve kendi yorumlarıyla birlikte anlamlı bir 'ürün' haline dönüştürmek üst düzey akademik ve iletişim becerilerini gerektirmektedir. Tüm bu sürecin öğrencinin benlik saygısının öznesi olan içsel doyumunu da olumlu etkileyerek kalıcı izli bir yaşam deneyimi oluşturacağı çok aşikârdır.

Çalışma, öğrencilerin okudukları/izledikleri kaynaklar ışığında görece nitelikli görüşme sorularını geliştirebildikleri, grup arkadaşlarıyla sözlü tarih görüşme sürecini gerçekleştirebildiklerini göstermektedir. Yine akademik kitaplar ve belgeseller, sözlü tarih görüşmesi, alan gezisi deneyiminin bütününden yola çıkarak süreci yazılı olarak değerlendirebildikleri ve karikatür/resim üzerinden de tasvir edebildiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim literatür de ilkokuldan liseye dek öğrencilerin sözlü ve yerel tarih süreci içerisinde kendilerini var edebildiklerini de göstermektedir (Dere ve Kalender, 2019; Dere, Uysal, 2019; Gölgesiz-Gedikler, 2021; Kabapınar, 2017, 2018; Kabapınar ve İncegöl, 2016; Kabapınar ve Koç, 2013; Öztaşçı vd., 2020). Bu anlamda Kuzguncuk sözlü ve yerel tarih çalışması, belirli sınırlılıklarla birlikte, öğrencilerin birden fazla kaynağı kullanarak ve "küçük birer tarihçi rolüne bürünerek" görece tarih yazma deneyimine ilişkin temel bazı adımları oluşturduğu düşünülmektedir. Öğrenciler, bu çalışma ile ders kitaplarındaki büyük anlatıların ötesinde, yerel olanı, yanı başındaki tarihi, birden fazla kaynağa ulaşma imkânı bularak inceleme olanağı elde etmişlerdir. Bu anlamda katılımcı öğrenciler, tarih biliminin ya da tarih dersinin klasiğin ötesindeki farklı bir boyutunu görmüşlerdir. Tarih, salt büyük adamları ve siyasi tarihi özne yapmayabilmektedir. Bu da tarih bilimi algısındaki bir kavramsal dönüşüme ilişkin deneyimleri kapsamaktadır.

Hem yerel tarihin alan gezisi hem de sözlü tarih mülakatlarıyla Kuzguncuk'a ilişkin farklı tarihsel kaynaklar işe koşan öğrenciler, elde ettikleri verileri yazılı ve görsel ürünlerinde kullanabilmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin tarihi anlama sürecinde klasik anlatının dışında, önyargı, kalıp yargı ve genellemelerden kaçınması adına zihinsel bir kırılma yaşadığı, "farklılıklara saygı" değerinin pekiştirilmesiyle de öğrencide çok yönlü bir gelişime katkı sağlandığı düşünülmektedir. Yerel tarih çalışmaları, bireylerin kendi bölgeleriyle ilgili daha önce belki de dikkat etmedikleri şeyleri bakıp görmelerine ve anlamalarına yardımcı olur.

Yine öğrencilerin yaptıkları yerel tarih araştırmaları, farklı düzey ve türdeki tarihsel yöntemleri uygulayarak deneyim kazanmalarını sağlar. Böylece öğrenciler tarihçi gibi düşünmeye çaba harcama, tarihsel kanıtların sınırlılıklarını fark edebilme, tarihsel konuların nasıl yazılı hale geldiğini yaparak anlama olanağına sahip olurlar (Mert ve Beldağ, 2019). Sözlü tarih ise, özellikle yakın dönemde belirli bir yerin sosyal tarihini araştırmada bize çok önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Çünkü sözlü tarih ve yerel tarih, hemen yanı başımızda duran, ancak çoğu zaman bakıp görmeyi, görüp anlamayı ve hissetmeyi ihmal ettiğimiz konuları ve çevremizdeki insan birikimini harekete geçirmemizi öneren yeni bir çalışma alanıdır.

Bu çalışmada, okulun coğrafi konumu gereği Kuzguncuk semti tercih edilerek yerel tarih çalışması gerçekleştirilmiştir. Aynı çalışmanın İstanbul'un Avrupa yakasındaki okullar için Balat, Galata, Şişli başta olmak üzere hemen her semtteki okullarda gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'de söz gelimi Antep'te, Mardin'de, Antakya'da Ermeni, Türk, Kürt, Roman, Hristiyan, Müslüman ve Musevi kimlikleri üzerine benzeri çalışmalar yapılabilir. Benzer şekilde İzmir'de Türk, Rum, Levanten, Hristiyan, Musevi, Müslüman, Mübadele göçmenleri üzerine de çalışmalar yapılabilir.

Araştırmacıların Beyanı.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma beyanı: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Teşekkür: Belirtilmemiştir.

Kaynakça

- Avcı-Akçalı, A. ve Aslan, E. (2007). Yerel tarih ve tarih öğretimindeki rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 80-88.
- Aktekin, S. (2010). The place and importance of local history in the secondary history education. *Journal of Theory and Practice in Education*, 6(1), 86-105.
- Aktın, K. ve Tekir, H. S. (2018). Social studies teacher candidates' experiences about doing oral history. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 295-310.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Dere, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programlarında (2005 ve 2017) sözlü tarih. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(219), 33-56.
- Dere, İ. ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarihin sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127.
- Dere, İ. (2019). Viewpoints of social studies teachers about oral history method. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(1), 171-192.
- Dere, İ. ve Uysal, A. (2019). Bastığın toprakları tanımak: Lise Öğrencilerinin yerel tarih projesi. *Turkish History Education Journal*, 8(2), 450-475.
- Dere, İ. ve Kalender, M. (2019). "I have a history!" Life sciences teaching with oral history activities. *Education and Science*, 44(200), 153-173.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı.
- Iggers, G. G. (2003). *Bilimsel nesnellikten postmodernizme yirminci yüzyılda tarih yazımı*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 290-310.
- Gölgesiz-Gedikler, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmasından edindikleri kazanımlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 245-265.
- Kabapınar, Y. ve Koç, M. (2013). Sözlü tarihe ilişkin bir uygulama olarak geçmişte ve günümüzde düğünler: Küçük tarihçiler/öğrenciler tarih yazıyor. *Toplumsal Tarih*, 236, 64-70.
- Kabapınar, Y. ve Karakurt, F. (2016). "Yerel tarih, sosyal bilgiler/tarih öğretim programlarında yer almalı mıdır? "Malatyalı olmak" ile "Malatya'yı bilmek" aynı şey midir?". *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 5(2), 437-463.
- Kabapınar, Y. ve İncegül, S. (2016). "Değişim ve süreklilik bağlamında oyun ve oyuncağa bakmak: Bir sözlü tarih çalışması". *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 5(1), 74-96.
- Kabapınar, Y. (2017). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Kabapınar, Y. (2018). Gençler Üsküdar'ın tarihini yazıyor, belgeselini çekiyor: Bir yerel ve sözlü tarih projesinin süreç ve öyküsü. Y. Kabapınar (Ed.), *Genç tarihçiler Üsküdar'ın yerel tarihini yazıyor belgeselini çekiyor* içinde (ss. 17-37). İstanbul: Hat Baskı Sanatları.

- Kuzguncuk Mahallesi – İstanbul. (t. y.). <https://www.youtube.com/watch?v=GO9KQCz3520> Erişim tarihi: 25.04.2021
- Kyvig, D. E., & Marty, M. A. (2000). *Nearby history: Exploring the past around you*. Rowman & Littlefield.
- Mert, B. ve Beldağ, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerde farkındalık oluşmasına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 267-292.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Şehrimiz ... dersi öğretim programı (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y. ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Yanıbaşında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 66-88.
- Sarı, İ. (2006). Akademik tarih ve tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 109-128.
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Somel, A. (2000). *Yerel tarih araştırmaları için kılavuz*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Thompson P. (1999). *Geçmişin sesi sözlü tarih*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 143-170). Ankara: PegemA.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.